

կը նշանակէ յաւիտենականութիւնը գրաւակէ և լեցնել զայն, Աստուած միայն կրնայ վերջացնել ինչ որ սէրը կը սկսի: Այս անձառելի սիրոյն է որ Կ'ակնարէ Հեթանոսաց Առաքեալը երբ կ'ըսէ: «Եթէ մարդկային բոլոր լեզուները խօսիմ և հրեշտակներու բարբառն ալ հասկնամ և լեռներ շրջելու չափ հաւատք ունենամ, ոչինչ եմ եթէ սէր չունենամ»: Յիսուս մարմացումն էր այդ սիրոյն, Ան աստուածային այդ սիրով սիրեց մարդիկ և ինքն զինքը զոհեց անոնց փրկութեան:

Սէրը մզիչ ուժն է բոլոր առաքինութիւններուն, բոլոր վսեմ կեցուածքներուն: Այդ շնորհն է որ կը քաղցրացնէ մեր բոլոր ցաւերը և կարող կ'ընէ մեզ տանելու մեր խաչը: Աստուծոյ նմանութեան գաղտնիքը սէրն է: Օրէնքը մեզ բրտութեան կրնայ տանիլ, իմաստութիւնը ոչնչի, որովհետեւ իրերը միշտ նոյն են, արուեստը՝ յուսահատութեան, որովհետեւ բացարձակ ոչ մէկ ձեր մէջ կ'ամփոփուի: Սիրել կը նշանակէ ըլլալ մօտ Աստուծոյ: Ճշմարիտ սէրը անօգուտ կը գարձնէ անցեալը և կը ստեղծէ անօպառ ապագայ մը:

Զեր գիմացի պատկերին տեսարանը ցոյց կու տայ թէ անոնք ինչպէ՞ս խմեցին արիւնի և զոհողութեան բաժակը, բաժին իրենց ճակատագրին: Պատկերը զոր կը տեսնէք ձեր գիմաց, ծնունդ չէ նկարիչի մը երեակայութեան, այլ պատմութիւնը հոգիներու, որոնք գիտցան ըմպէլ մահուան բաժակը: Որոնց օրինակով, բաժակի այդ խորհուրդը երկու հազար տարիներէ ի վեր կը կրկնուի այս հաստատութեան կեանքին մէջ: Զահողութեան գաղափարը հիմն է քրիստոնէութեան, կեանքը արեան համբով կը քալէ իր կատարելութեան, ով որ վճռական վայրկեանին պատրաստ չէ իր կեանքը տալու, քրիստոնեայ չէ: Աւելին՝ այս Հաստատութեան հարազատ զաւակը չէ:

ՄՏԱԿԱՐԱԿԱՆԸՆԸ

Խոր իմացականութեամբ օժտուած դէմք մը ոչ ես է այսօր: Հանդուցեալ եղիչէ Պատրիարք Տէրաէրեան կը հաւատար թէ աւելի երկար պիտի ապրէր: Կ'ուղամ վերբերել յուշեր իր գործելակերպէն ու մտածելակերպէն, որոնք կազմեցին իր իւրայատուկ արժանիքը:

Դուրեան և Գուշակեան Պատրիարքներէն վերջ, ան իր մտաւոր տաղանդով կու գար գրաւելու պատուաբեր տեղ մը մեր վանական տարեգրութեան և մասնաւորապէս մեր հոգեոր գրականութեան մարդէն ներս, իր թէ՛ արձակ և թէ բանաստեղծական գործերով:

Ինչպէս մեր Միաբանութեան անդամներէն շատեր, ես ալ քաղցր պատեհութիւնը ունեցած եմ աշակերտելու իրեն, թէ՛ Ժառանգ. Վարժարաբանի և թէ՛ Ընծայրանի աշակերտութեանս օրերուն:

Սրբազնին մտաւորական ու բանաստեղծական համբաւը մեզի ծանօթ էր արդէն մեր աշակերտութեան առաջ: Ու երբ հասաւ ատենը ուր զինք ալ պիտի ունեսայինք իրեւ ուսուցիչ, մեծ էր մեր խանդավառութիւնն ու անհամբերութիւնը զինք տեսնելու Պատրիարքարանէն ներս, իր ուսուցղական հմայքին ու նոյն ատեն պարզութեանը, բացարտութեանը մէջ:

Հոգելոյս Սրբազնը Հայ Գրականութեան և Ընդհ. Եկեղեցւոյ Պատմութեան մեր ուսուցիչն էր: Շաբաթը երկու անգամ իր մօտ կ'ելլէինք:

Չհմ խորհիր թէ բոլոր զինք աշակերտողներու ոգիին ու կարծիքին գէմ արտայատուած կ'ըլլամ երբ ըսեմ թէ հանդուցեալը բացառիկ հմայք մը կը ստանար մեր աշքին երբ կ'ընէր վերլուծումը իր մեղի աւանդելիք նիւթին: Զէիր զգար սահանքը ժամերուն: Այնքան կ'ըղձայինք որ երկարէր տեսղութիւնը դասապահին:

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ շատ հազուագիւտ են Եղիչէ Պատրիարքի նման հոգեորակեաններ, որոնք ամբարած ըլլան Եկեղեցաղիտական այսքան հմտութիւն և օժտուած ըլլան գրական սուր զգայարանքով:

Առաջելաբար Եղիշվարդ կեղծանունով
միր գրական հրապարակին ծանօթ բազ-
մարդիւն այս մտաւորականը լաւագէս
հմուտ էր միջնդպային գրականութեան:
իր գրիչը կը նդդրկէր գրական բազմաթիւ
սեփակ, քերթառողականէն մինչեւ գրական
արձակը, կրօնականէն մինչեւ Ա. Գրականն
ու դաւանաբանական և աստվածաբաննա-
կանը ու մինչեւ իսկ . . . թատերականը:

Իր վաւերական տաղանդին դեղեցիկ
փառակերը զիսի մենան իր գրական գոր-
ծերը, որունցմէ յիշենք և Մագդաղինէն
լինդամոմէն՝ պրուած իր վազ երիտու-
արդութեան, վելորատեման դիշերները
և Ընթան վրայէց և երանիները, Ա.
Գրական թեմայալ յօրինուած քարոզիօս-
ուաթիւն մը, և այդուն իսկ իր վերջին և
կաթողական գործը Տեսաւորիչը պիտի
պահէ իր ուրացն անդը միր ազգադ քական
զոգրութեան մէջ, Հազե որ բարձր ներ-
շնչում բարդասիքը եղող որոնչելի այս
երկը զարդարիքը ունի առաջին վայրիկառ
նէն իսկ ընթերցանը իրեն կապելու:

Հայոցաւանեաց Եինդիցին Երէկ և
Այսօրչը, զոր հայ պարրհարար պիտի
երեւը Ալ խնի մէջ և հետագային պիտի
վերածուէր զրգույիք: Միանոր կը առայ
եինդից պատմական և մատենող բական
յօր հմատեթեաւ Ելյո վասարը պիտի ամո-
րանոր ու զօրանոր աւելի ուշ հրատա-
րակած իր Ելուդութարձաւթիւններուն,
մին զրաւած ընդդէմ Կորտինալ Ազաման-
եանի և միւրը ընդդէմ Հայր Ուհանի
կողանեի, ուր ջանազամնութիւնը կ'ընէ
միր Եկեղեցւոյ ուղղամաս դաւանութեան:

Տականին, որպէս պիերմախոս քարոզիչ
և բիթրոտոց, հիսանուին էր ու ապչեցու-
ցիչ, հոկառակ որ միր շրջանին առաջա-
ցուցած էր իր եկեղեցից իջները ու հանչ
և արար քարոզառութիւնը: Այս պահ
Սակայն իմ վասիութափ ու պնդումովն
էր ար (հոյ վերաբերեան կը կունչեմ իմ
դասընկերները) Սրբազնը հառանած էր
միր գրականութեան ու պատմութեան
պահերէն մասեր քանկացնել քարոզիօսու-
թեան (դասցուցակին մէջ այդ չէր ան-
ցած իր ունիթ):

Հաս կուզիմ յիշել զէպք մը, որ ինձի
համար շատ գեռաւը պիտի ըլլայ մառնար:

Օր մը ըստ առվարութեան, դասի ելանք
իր մթա ի Պատրիարքութեան: Սրբազնը
հարցուց, «Ե՞նչ է այսօրուան ձեր դասըն-
գառապահնեցի» և Հայք Կը անութիւն է,
անկայու պարտականութիւն չտուի իր մնագիշ:
Պահ մը կիցաւ և սկսու մարմար մը իր ք-
նիի իր քամասին: Մինչ այդ եւ ըստ
Ալբրուդ Զայր, և թէ արգելք մը չկայ,
պիտի խնդրէի իմ և գոսորներներուու ոչ
անունով որ այսօրուան միր դասի երկու
ժամերն այ յատկացնէ իր քարոզիսաւու-
թեան: Սրբազնը, փախնկավ իր արար
մատրութիւնը, մէկէ և առաջ ամրացնուածու-
աւեցաւ: Եին վերջին անգամ ժամերը
խօսեցանք: Ճեղի մէկ բնչպէս ակտորէ
գրել, և ի՞նչ պարուս բաները զրած էի քան
Ամբողջական լուսութիւն մը համարեց
սենեկը: Քիչ ետք Սրբազնին խօսքով
փախնկացաւ միւսուրթը և խօսեցաւ Սրբա-
զնը ամրազ ժամերը մը և ամենայն հանգար-
աւութեամբ և ընկերուցին պարզաթեամբ
Արակէս միր նոր օրերու ըեմբասաց
ան լիցուած էր մարդուրէ ական խորունկ
շնչույի մը կարծես ներշնչուած ըլլար
Սանդիշին ու Արարշիւներկայութեան
վասանաբար միւրէ մատնագութեամբ՝ բա-
ցատրելով թէ ի՞նչ են ձեւերն աւ կերպերը
քարոզ մը գրելու և ի հարկին խօսելու
Աւ աւելցուց և Բայց իք ճեր ակտարակները
և դրեցէք քարոզ մը ըստ նիւթեւը և Ալմա-
պէս ջուրեն հանուածաւ:

Բայց ու աւ կը գրէինք, մինչ Սրբա-
զնը, ըստ սավարավեան, սիկուա բնե-
նին կը գիտէր: Եւ կը առաջ գուցիւն քա-
ռականի առաջարտարաւունց վարանումին:
Հաւելլայ ի՞նչ լու զրած եալ, աւելցուց:
անթէ այց քան կարճ ժամանակամիջոցի
մէջ կրնաքայլէ ո գրեթ, ու քեմէ կրնուց
ուելի լու գրեթ, եմէ քիչ մը ժաման-
անկ տաք ու կեղունանոք ճեր գրեթիքի
ժամանէ:

Սրբազնին համար չէին պակսեր իր
խորհածը, անսածը, չհաւանածը արտա-
յալած կը կրպերը: Իսկ իր դէպքերը
պատմելու կերպը սքանչելի էր, օծուն
իր իւրայտառէ օճովը:

Հակառակ իր մէջ Եկեղեցին ու աղօ-

թելու սէրը պակաս ըլլուռն, թափանցած
էր Աւետարանի խորհուրդին ու ի-
մաստին և զանոնք բոլորս պիխն նոր ու
պայմանացած ձենքը կարող էր ներկա-
յացնել ժողովուրդին և ունկնդիրներուն,
միշտ ալ լիցուն իր գրական ու բանա-

իր քառագուներէն ու գրութիւններէն
կարելի չէ զատել ողքայնականն ու քրիս-
տոնէակոնը, զար շատ բացառ իկ ճարպի-
կաթեամբ իրար կը զօդէր, միշտ ու ձան-
բանալով առաջինին վրայ, այն համազօւ-
մագ թէ ան է եղած դարերով մեր ժողո-
վարդին ապրելու և զոյտաեելու միակ
գաղտնիքը:

Պիտի ուզէի յիշել Սրբազնին հակառական ու ապօքինակ արտայացութիւններէն մէկը, Բացէք Սրբազնին «Առաստաղիչը» գրքին նոր Եղանակով պատճեն գրագիւթեր գլուխը ու հան պիտի գտնէք ապօքինակ բայց իրաւ յայտարարութիւն մը. Ան'չ մէկ առան Հայ Եկեղեցին և ժաղավարդը ունեցած են այն ախուր վիճակը որ այժմ առնիւն:

Հանգուցեալ Սրբազնը դլուին է բ
Հայց. Եկեղեցւոյ կորեսոր կեղռաներէն
մէկուն. Ա. Յակոբեանց դարաւոր հաստա-
տութեան.

Հառած է թէ մարդուս խօսքը իր
գործին պառազն է։ Հետեւը որ քանի վ
Սրբազնը արդար է իր այս արտայու-
տութեանը մէջ։

Ամբողջ հայ ժողովուրդին ծանօթ է
Երուսալեմի Պատրիարքութեան անօսան
ման ծոռայութեան դաշտը և կարելիաց
թիւնները։ Եւ ատար համար է որ արտօ^ւ
սահմանի մեր գաղութեարուն մտքերն ու^ւ
հոգինները ուզգուած են Երօւսալեմ, այն

• παρέστησεν οὐδὲν τίποτεν τοι
• μητέ τινα τινα τινα τινα τινα τινα

սեղմէն սպասիլով իրենց հօգեսթ ու ազգային դաստիարակիչները:

Հայոստանի և Լիքոնանի ներկայ
գմանարին պայմանները կը փառահն ան-
զամ մը ևս երբուաղիմի գերն ու արժէքը

Հարց է թէ Առաջանողի Արբազանը,
մնածարք այս Հաստատութեան զեկը ի՞ր
շեշտադեպ ենթան առաջինները ընթաց-

Ճառ քը տառած և թագավորական բարձրութեան մէջ առաջ գույն որ քանո՞վ մէկմէց ու միսիթարեց հայութեան կարիքն ու վիշտը, իրենց բազմերես ու ծաւալուն տարողութեամբ
Միհ էր եղած Եղիսանին հարուստը ըստ Ան կ'երկարէր իր ձեռքը մեր մասուն բականութեան ու հոգեսորականութեան, սպառնալով մեր ներկայացին քայլ մասաւոնց ապագային:

Դժուարութիւնները յաղթահամբելու և
կամ վրէծ լուծելու միտք ձեւը լիցնելու է
մեր այսօրուան հայկական կեռափը մշակ-
ներով ու պահպանով, հոգեար թէ աշ-
խարհիկ:

Անառնանուն Դուրեսան Պատրիարք իր
գահակալութեան օրն իսկ ըստ էր թէ
իր նահատակ աշակերտներուն վրէժը լու-
ծելու ուխտավ կը ստանձէր այս ծանր
պարտականութիւնը:

Զենք կրնար մոռնալ ոճիրը որ դոր-
ծըւեցաւ մեր ժողովուրդին վրայ։ Հետե-
ւաբար մեզմէ կը պահանջուի սպառագին-
ուիլ ու զօրանալ։

Պէտք չէ որ մթագնինք ու ամպուենք
մեր աղքի կամքն ու յոյսն ու փայլուն
ապագան:

Մեր անկեղծ մաղթանքն է որ Առառած իր երանաւէտ լոյսերուն արժանացնէ հոգին հանգուցեալ Պատրիարքին, իսկ թափուր մեացած Առաքելական ՍԱթուր օժտէ Նոր ու արժանաւուր Գահակալով մը:

Ճաղաքաց գոհսան կը դ.

Διάταξη της Επιτροπής για την παραγωγή